SUOMEN VESIHUOLTO-OSUUSKUNNAT ry
FINLANDS VATTENFÖRSÖRJNINGSANDELSLAG rf

18.10.2023

Maa- ja metsätalousvaliokunta
maa-jametsatalousvaliokunta@eduskunta.fi

HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Maa- ja metsätalousvaliokunta tiistai 17.10.2023 klo 10.00 / HE 41/2023 vp / Lausuntopyyntö

Viite: 10.10.2023 sähköpostitse saapunut lausuntopyyntönne

Lausunto valtion vuoden 2024 talousarvioesityksestä (HE 41/2023 vp)

Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry (SVOSK) on vesihuolto-osuuskuntia edustava järjestö. Yhdistyksen tarkoituksena on luoda toimivan suomalaisen vesihuollon edistämiseksi edellytyksiä vesiosuuskuntien ja vesiyhtymien kehittymiselle ja toimintaedellytyksille. Tarkoituksena on myös vahvistaa niiden osaamista, edistää niiden yleisiä toimintamahdollisuuksia sekä edistää vesiosuuskuntien, sekä vesialan julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt SVOSK ry:ltä asiantuntijalausuntoa vuoden 2024 talousarvioesityksestä. SVOSK ry kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa kunnioittavasti seuraavaa:

Vesihuolto talousarviossa ja yhteiskunnassa

Talousarvion kohdassa 30.10 tunnistetaan aiempien talousarvioiden tapaan maaseutu toimintaympäristönä ja Suomi Euroopan maaseutumaisimpana maana. Tässä yhteydessä todetaan myös maaseutualueiden toimivan sekä vakituisen, että vapaa-ajan asumisen ympäristönä, missä kausittain on yli 1,1 miljoonaa ihmistä enemmän kuin tilastoidun väkiluvun perusteella on arvioitu. Nämä alueet toimivat sekä yritystoiminnan että vakituisen ja vapaa-ajan asumisen ympäristönä, mihin talousarviossa edellytetään, että eri hallinnonalojen yhteistyöllä varmistetaan maaseudun hyvä saavutettavuus sekä perusrakenteiden ja palvelujen toimivuus. Vaikka maaseutu tunnistetaan toimintaympäristönä, ei peruspalveluihin liittyvää vesihuoltoa huomioida tässäkään talousarviossa maaseudun näkökulmasta käytännössä lainkaan.

Talousarvioesitys on vesihuollon osalta hyvin samankaltainen kuin vuosina 2021 ja 2023. Talousarviossa ei ole erikseen varattu varoja nimenomaan vesihuoltopalveluiden kehittämiseen tai niiden turvaamiseen. Toki mainittakoon, että vuodelle 2024 on varattu resurssia kyberturvallisuuteen ja varautumiseen, mutta taajamien ulkopuolelle perusvesihuoltopalveluiden kehittämiseen tai edes ylläpitoon ei varoja ole osoitettu.

Suomessa on tällä hetkellä arviolta 1600 vesihuoltopalvelua tuottavaa organisaatiota, joista noin 1100 on vesihuoltolain tarkoittamia vesihuoltolaitoksia. Suurin osa vesihuoltolaitoksista on vesiosuuskuntia ja vesihuolto-osuuskuntia, joiden toimintaa ja ylläpitoa hoidetaan yleisesti maallikoiden voimin ja talkootyönä.

Haja-asutusalueiden verkostoihin on investoitu viimeisten vuosikymmenten aikana suuria summia, nämä ovat suurelta osin nimenomaan vesiosuuskuntien hallussa. Valtakunnallisen viemäröintiohjelman mukaan pelkästään vuosina 2007-2011 haja-asutusalueen viemäröintiin on annettu MMM:n ja YM:n tukia n 50 miljoonaa euroa. Jos tukiprosentin arvioidaan olleen esimerkiksi 20 %, tarkoittaa se noin 250 miljoonan euron investointeja haja-asutusalueen vesihuoltoon. Jotta myös tämä haja-asutusalueelle rakennettu infra saadaan pysymään toimintakuntoisena tulevaisuudessa, tarvitaan osaamista ja tukea pääasiassa maallikoiden talkoovoimin hoitamien vesihuolto-osuuskuntien tueksi.

Vesihuoltolaitosten määrä – oikea mittari?

Talousarvioesityksessä vesihuoltolaitosten määrä on vesihuoltopalveluiden järjestämisen rakennemuutoksen tunnusluku. Vuoden 2024 tavoitteeksi on asetettu aikaisempien vuosien tapaan vesihuoltolaitosten määrän lasku. Laitosten määrän väheneminen tarkoittaa käytännössä olemassa olevina laitosten yhdistymisiä tai verkostojen ja toiminnan myyntejä toisille laitoksille. Paine määrän vähentämiseksi kohdistuu erityisesti pienimpien vesihuoltolaitosten joukkoon, johon suuri osa vesiosuuskunnista lukeutuu. Huonosti hallinnoitua, heikossa taloudellisessa tai tekniseltä tilaltaan tuntematonta laitosta ei kukaan halua ottaa vastuulleen.

Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry:n näkemyksen mukaan vesihuoltolaitosten lukumäärän sijaan olennaisempaa olisi tukea vesihuoltolaitosten toimintavarmuuden ja palveluiden laadun kehittämistä. Olennaista on saada ensiksi laitos ”myyntikuntoon”, jotta yhdistymisistä päästään neuvottelemaan ja niitä toteuttamaan. Tukemalla vesihuoltopalveluiden laadun ja toimintavarmuuden kehittämistä erilaisin neuvonta- ja muiden tukitoimien avulla, on mahdollista saada laitostenkin lukumäärä hallitusti laskemaan. Neuvonnan avulla pienissä vesihuoltolaitoksissa voitaisiin tehdä oikeaan tietoon perustuvia ratkaisuja vesihuoltopalveluiden laadun ja toimintavarmuuden parantamiseksi. Tällaista neuvontaa talousarvio on mahdollistamassa maatalousyrittäjille (kohdassa 50 Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin). Tässä tarkoitettuun pienten vesihuoltolaitosten neuvontaa tulisi kohdentaa rahoitusta tai muutoin mahdollistaa vesihuoltoon kohdennetun rahoituksen käyttäminen joustavasti tarpeelliseksi koettuun neuvontaan. Hankerahoitus ei ole ratkaisu tämän kaltaiseen toimintaan, sillä hankkeiden hallinnointi sitoo resursseja ja hankkeet ovat ajallisesti rajallisia.

Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry

Vesa Arvonen *Nina Pimiä*

Puheenjohtaja Toiminnanjohtaja